

SOERING proti SPOJENÉMU KRÁĽOVSTVU

Rozsudok zo 7. júla 1989

NEOFICIÁLNE ZHRNUTIE A OKOLNOSTI PRÍPADU

A. Základné skutočnosti

Ťažovateľ, p. Jens Soering narodený 1. augusta 1966 je nemeckým štátnym príslušníkom. Do Spojených štátov sa presťahoval so svojimi rodičmi, keď mal 11 rokov, ale od apríla 1986 je vo väzbe v Spojenom kráľovstve.

Dňa 31. júla 1986 požiadala vláda Spojených štátov amerických o vydanie p. Soeringa zo Spojeného kráľovstva na základe zmluvy o vydávaní medzi týmito krajinami. Jeho vydanie súviselo s obvinením, že 30. marca 1985 vo veku 18 rokov zavraždil rodičov svojej priateľky v ich dome v okrese Bedford v štáte Virginia.

Dňa 11. marca 1987 požiadala vláda Spolkovej republiky Nemecko o vydanie p. Soeringa do Spolkovej republiky, aby sa tam mohol podrobiť súdnemu procesu pre údajné vraždy. Trest smrti bol Ústavou Spolkovej republiky Nemecko zrušený. Dňa 20. mája 1987 vláda Spojeného kráľovstva informovala Spolkovú republiku Nemecko o žiadosti Spojených štátov a uviedla, že navrhuje posúdiť skoršiu žiadosť Spojených štátov bežným spôsobom.

Dňa 1. júna 1987 sa štátny žalobca okresu Bedford, ktorý je zodpovedný za vedenie vyšetrovania voči p. Soeringovi zaručil, že ak by bol p. Soering usvedčený z trestného činu vraždy, urobí sa v mene Spojeného kráľovstva vyhlásenie pre sudcu, že želaním Spojeného kráľovstva je, aby trest smrti nebol uložený alebo vykonaný. Štátny prokurátor však potvrdil svoj zámer požadovať pre p. Soeringa trest smrti.

Dňa 16. júna 1987 prebehlo konanie o vydanie na Magistrátnom súde na Bow Street v Londýne. Pán Soering predložil psychiatrický posudok, v ktorom bolo uvedené, že v čase spáchania trestného činu trpel duševnou poruchou, ktorá podstatne znížila jeho zodpovednosť za svoje činy. Magistrátny súd však rozhodol, že existoval dostatok dôkazov oprávňujúcich vydanie p. Soeringa a preto ho zaviazala vyčkať na príkaz ministra vnútra na jeho vydanie do Spojených štátov.

Následné odvolanie na britské sudy pre *habeas corpus* bolo s konečnou platnosťou zamietnuté 30. júna 1988. Dňa 3. augusta 1988 podpísal minister vnútra dekrét prika-

zujúci vydanie p. Soeringa úradom Spojených štátov. Avšak kvôli predbežným opatreniam v konaní v Štrasburgu (časť I.B a I.C) zatiaľ nebol do Spojených štátov vydaný.

Podľa práva štátu Virginia možno trest smrti uložiť len v prípade, ak sa na konaní bez akýchkoľvek pochybností preukáže jedna z dvoch zákonom stanovených prirážajúcich okolností („budúca nebezpečnosť“ obžalovaného a „ohavnosť“ trestného činu). Najvyšší súd štátu Virginia automaticky preskúma každý prípad, v ktorom bol vynesený rozsudok smrti. Právo štátu Virginia pripúšťa beztrestnosť pre duševnú chorobu, ale nepripúšťa beztrestnosť z dôvodov zníženej zodpovednosti. Pri konkrétnom súdnom konaní však možno duševný stav obžalovaného zobrať do úvahy ako poľahčujúcu okolnosť spolu s ďalšími ako je napríklad vek.

Zvlášť prísny väzenský režim existuje v cele smrti v nápravno-výchovnom zariadení v Mecklenburgu kde by mal byť sťažovateľ umiestnený v prípade odsúdenia na trest smrti. Priemerná doba, ktorú osoba odsúdená na trest smrti vo Virginii strávi v cele smrti pred vykonaním rozsudku býva 6 až 8 rokov. Automatické odvolanie na Najvyšší súd Virginie je za bežných okolností ukončené do šiestich mesiacov. Ďalšie zdržanie sa vysvetľuje najmä uplatnením dodatočných námietok odsúdenými väzňami (najmä v súdnych konaniach *habeas corpus*) tak na štátnych, ako aj na federálnych súdoch. Rozsudok smrti sa vykonáva popravou na elektrickom kresle.

B. Konanie pred Európskou komisiou pre ľudské práva

Sťažnosť p. Soeringa proti Spojenému kráľovstvu bola podaná na Európsku komisiu pre ľudské práva (ďalej len „Komisia“) 8. júla 1988 a 10. novembra 1988 bola vyhlásená za prijateľnú.

Počas skúmania sťažnosti Komisia oznámila vláde Spojeného kráľovstva, že by bolo v záujme zúčastnených strán a riadneho priebehu súdneho konania, aby sťažovateľ nebol vydaný do Spojených štátov.

Komisia vyjadrila názor v správe prijatej dňa 19. januára 1989, že bol porušený článok 13 (siedmimi hlasmi ku štyrom), ale nebol porušený článok 3 (šiestimi hlasmi k piatim) ani článok 6 (jednohlasne).

VÝŇATOK Z ROZSUDKU

PRÁVNÝ STAV

I. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 3

80. Sťažovateľ uviedol, že rozhodnutie ministra vnútra vydať ho úradom Spojených štátov amerických by bolo v prípade realizácie tohto rozhodnutia porušením článku 3 Dohovoru, ktorý ustanovuje:

„Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu“.

A. Aplikovateľnosť článku 3 Dohovoru v prípadoch vydania

81. Údajné porušenie sa odvodzuje od situácie vystavenia sťažovateľa takzvanému „fenoménu cely smrti“. Tento fenomén možno popísať ako kombináciu podmienok, ktorým by bol sťažovateľ vystavený, ak by bol po vydaní do Virginie, aby tam čelil obvineniu z vraždy, odsúdený na trest smrti.

82. Komisia v svojej správe (odsek 94) opätovne zdôraznila „svoju judikatúru, že vyhostenie alebo vydanie osoby môže byť dôvodom na posúdenie podľa článku 3 Dohovoru, ak existujú vážne dôvody domnievať sa, že jednotlivec bude v prijímajúcom štáte vystavený zaobchádzaniu, ktoré je v rozpore s týmto článkom.“

Vláda Spolkovej republiky Nemecko podporila postoj Komisie, poukazujúc na podobný prístup v judikatúre nemeckých súdov.

Sťažovateľ tiež uviedol, že článok 3 Dohovoru zmluvným štátom nielen zakazuje neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest v rámci ich jurisdikcie, ale zahŕňa aj s tým spojenú povinnosť nedostať osobu do takého polozenia, v ktorom by bola alebo mohla byť vystavená takémuto zaobchádzaniu alebo trestu v rukách iných štátov. Podľa sťažovateľa, pokiaľ ide o článok 3 Dohovoru, osoba nesmie byť vydaná mimo ochrannú zónu Dohovoru bez istoty, že záruky, ktoré bude požívať sú rovnako účinné ako záruky poskytované Dohovorom.

83. Na druhej strane vláda Spojeného kráľovstva tvrdila, že článok 3 Dohovoru by nemal byť interpretovaný tak, že zmluvné štáty sú zodpovedné za rozhodnutia, ku ktorým dôjde mimo ich jurisdikcie. Konkrétne podľa jej výkladu vydanie do cudziny nezakladá zodpovednosť vydávajúceho štátu za neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, ktorému môže byť vydaná osoba vystavená mimo jurisdikcie štátu. Po prvé vláda Spojeného kráľovstva tvrdila, že by prekružilo význam článku 3 Dohovoru, ak by sa týkal vydania zločincov na úteku a jeho „podrobenia“ prijímajúcim štátom zaobchádzaniu alebo trestu, ak by k takémuto zaobchádzaniu alebo trestu došlo po usvedčení a odsúdení v prijímajúcom štáte. Ďalšie argumenty predložené na vyvrátenie postoja Komisie boli, že tento postoj zasahuje do medzinárodného zmluvného práva, vedie k rozporu s normami medzinárodného súdneho procesu, čo v konečnom dôsledku ovplyvňuje rozhodovanie vo vnútorných veciach cudzích štátov, ktoré nie sú stranami Dohovoru alebo konania pred orgánmi Dohovoru. Ďalej by vznikli vážne ťažkosti s vyhodnocovaním a kontrolou cudzích právnych systémov a podmienok v cudzích štátoch. Nemožno rozumne vyžadovať od vnútroštátnych súdov a medzinárodného spoločenstva, aby podporovali tento postoj Komisie. Tento postoj predstavuje vážne riziko poškodenia zmluvného štátu, ktorý je povinný poskytnúť útočisko chránenej osobe a ponecháva zločincov neodsúdených a nepotrebaných.

Alternatívne vláda Spojeného kráľovstva uviedla, že aplikácia článku 3 Dohovoru by mala byť v prípadoch vydania obmedzená na tie prípady, v ktorých zaobchádzanie alebo trestanie v zahraničí je nepochybné, bezprostredne hroziace a závažné. Podľa jej názoru skutočnosť, že udalosti, na ktoré sa sťažovateľ odvoláva, sú len predpokladané, spolu s bežným a legitímnym záujmom všetkých štátov dosiahnuť výkon spravodlivosti voči zločincovi na úteku, vyžaduje, aby sa bezpochyby preukázal veľmi vysoký stupeň rizika, že skutočne dôjde k zlému zaobchádzaniu.

84. Súd posudzuje vec na základe nasledujúcich úvah.

85. Ako vyplýva z článku 5 odsek 1 písm. f), ktorý pripúšťa „zákonné ... zatknutie osoby, proti ktorej prebieha konanie o ... vydanie“ právo nebyť vydaný nie je ako také chránené Dohovorom. Jednako, ak má vydanie osoby dôsledky nepriaznivo vplyvajúce na požívanie práva garantovaného Dohovorom za predpokladu, že dôsledky nie

sú veľmi malé, môže založiť povinnosti zmluvného štátu podľa príslušnej záruky poskytnutej Dohovorom (pozri *mutatis mutandis* rozsudok Abdulaziz, Cabales a Balkandali z 25. mája 1985, séria A, č. 94, str. 31 – 32, ods. 59 – 60 – v súvislosti s právami v oblasti prisťahovalectva). Spornou otázkou v tomto prípade je, či možno článok 3 Dohovoru aplikovať, ak nepriaznivým dôsledkom vydania je alebo môže byť utrpenie mimo jurisdikcie vydávajúceho štátu ako výsledok zaobchádzania alebo trestu v prijímajúcom štáte.

86. Článok 1 Dohovoru, ktorý ustanovuje, že „Vysoké zmluvné strany priznávajú každému, kto podlieha ich jurisdikcii, práva a slobody uvedené v Hlave I“, určuje najmä územné hranice pre dosah Dohovoru. Konkrétne záväzok, ku ktorému sa zaviazal zmluvný štát je obmedzený na „zabezpečenie“ vymenovaných práv a slobôd osobám podliehajúcim ich vlastnej „jurisdikcii“. Ďalej Dohovor neupravuje konanie štátov, ktoré nie sú jeho zmluvnými stranami, ani nie je prostriedkom požadujúcim od zmluvných štátov, aby ukladal dodržiavanie noriem Dohovoru iným štátom. Článok 1 nemožno chápať ako všeobecný princíp, že napriek povinnosti vydať osobu, zmluvný štát nemôže túto osobu vydať až kým sa nepresvedčí, že podmienky, ktoré ju čakajú v krajine určenia sú v súlade so všetkými zárukami poskytnutými Dohovorom. Ako vláda Spojeného kráľovstva zdôraznila, účel vydania spočívajúci v zabránení unikajúcim páchatelom trestných činov vyhýbať sa spravodlivosti nemožno ignorovať pri určovaní rozsahu aplikácie Dohovoru a jeho článku 3 zvlášť.

V tomto prípade je prirodzené, že Spojené kráľovstvo nemá žiadny vplyv na postup a opatrenia úradov štátu Virginia, ktoré sú predmetom sťažnosti sťažovateľa. Je tiež pravdou, že v iných medzinárodných zmluvách citovaných vládou Spojeného kráľovstva – napríklad Dohovor OSN z roku 1951 o právnom postavení utečencov (článok 33), Európsky dohovor o vydávaní z roku 1957 (článok 11) a Dohovor OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu z roku 1984 (článok 3) – sú problémy postúpenia osoby pod inú jurisdikciu, kde môžu nasledovať nežiadúce následky, vyjadrené výslovne a špecificky.

Tieto úvahy však nemôžu zbaviť zmluvné strany zodpovednosti podľa článku 3 Dohovoru za všetky a akékoľvek predvídateľné následky vydania mimo ich jurisdikcie.

87. Pri interpretácii Dohovoru treba mať na zreteli jeho osobitnú povahu ako zmluvy na kolektívne presadzovanie ľudských práv a základných slobôd (pozri rozsudok Írsko proti Spojenému kráľovstvu z 18. januára 1978, séria A, č. 25, str. 90, ods. 239). Účel a cieľ Dohovoru ako nástroja na ochranu individuálnej ľudskej bytosti vyžaduje, aby boli jeho ustanovenia interpretované a používané tak, aby boli jeho záruky praktické a účinné (pozri *inter alia* rozsudok Artico z 13. mája 1980, séria A, č. 37, str. 16, ods. 33). Okrem toho každá interpretácia práv a slobôd zaručených Dohovorom musí byť v zhode s „celkovým duchom Dohovoru ako nástroja na ochranu a podporu myšlienok a hodnôt demokratickej spoločnosti“ (pozri rozsudok Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen z 7. decembra 1976, séria A, č. 23, str. 27, ods. 53).

88. Článok 3 Dohovoru neumožňuje výnimky a odstúpenie od neho nie je podľa článku 15 Dohovoru prípustné ani v prípade vojny alebo akéhokoľvek iného verejného ohrozenia štátnej existencie. Tento absolútny zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu v zmysle Dohovoru poukazuje na to, že článok 3 Dohovoru upravuje jednu zo základných hodnôt demokratických spoločností tvoriacich Radu Európy. Toto možno nájsť v podobnom znení aj v iných medzinárodných dokumentoch, ako napríklad v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach z roku 1966 a v Americkom dohovore o ľudských právach z roku 1969 a táto hodnota je všeobecne uznávaná ako medzinárodne akceptovaná norma.

Otázkou zostáva, či vydanie utečenca do iného štátu, v ktorom by bol podrobený alebo pravdepodobne podrobený mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu, by samo osebe vyvolalo zodpovednosť zmluvnej strany podľa článku 3 Dohovoru. To, že hrozba mučenia má takéto dôsledky, je uznané v článku 3 Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, ktorý uvádza, že „žiadny štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, nevypovie, nevráti alebo nevydá osobu inému štátu, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by jej v ňom hrozilo nebezpečenstvo mučenia“. Skutočnosť, že špeciálna zmluva detailne popisuje výslovnú povinnosť spojenej so zákazom mučenia neznamena, že v podstate podobná povinnosť je vlastná článku 3 Európskeho dohovoru. Sotva by však bolo zlučiteľné so základnými hodnotami Dohovoru, ktorého preambula pripomína – „spoločné dedičstvo politických tradícií, ideálov, slobody a právneho štátu“ – aby zmluvný štát úmyselne odovzdal utečenca do iného štátu, ak by boli reálne dôvody predpokladať, že by bol v nebezpečenstve vystavenia mučeniu, akokoľvek odporný zločin by bol údajne spáchal. Vydanie za takýchto podmienok, aj keď to nie je explicitne uvedené v stručnom a všeobecnom znení článku 3 Dohovoru, by bolo v rozpore s duchom a zmyslom tohto článku a podľa názoru Súdu sa táto povinnosť nevydáť týka aj prípadov, v ktorých by utečenec musel čeliť v prijímajúcom štáte reálnemu riziku vystavenia neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu zakázanému týmto článkom.

89. Čo sa považuje za „neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie“ závisí od všetkých okolností prípadu (pozri odsek 100). Navyše celému Dohovoru je vlastné hľadanie primeranej rovnováhy medzi nárokmi všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkami ochrany základných slobôd jednotlivca. Tak, ako sa pohyb po svete stáva jednoduchším a trestná činnosť získava väčší medzinárodný rozmer, zvyšuje sa záujem všetkých štátov, aby podozriví páchatelia, ktorí ušli do zahraničia, neunikli spravodlivosti. Naopak, vytvorenie bezpečných útočísk pre utečencov by vyústilo nielen do nebezpečenstva pre štát zaviazaný poskytnúť útočisko chránenej osobe, ale by tiež viedlo k podkopaniu základov vydávania. Tieto stanoviská sa musia zahrnúť medzi faktory, ktoré treba vziať do úvahy pri interpretácii a aplikácii pojmov neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu v prípadoch vydávania.

90. Pre orgány Dohovoru nie je bežné vyslovovať sa o možnom porušení Dohovoru. Avšak keď sťažovateľ tvrdí, že rozhodnutie vydať ho by bolo v prípade realizácie v rozpore s článkom 3 Dohovoru z dôvodu predvídateľných dôsledkov v prijímajúcej krajine, odklon od tohto princípu je nevyhnutný z dôvodu rizika vážnych a nenapraviteľných útrap, aby sa zabezpečila účinnosť záruk poskytnutých týmto článkom (pozri odsek 87).

91. Stručne, rozhodnutie zmluvného štátu vydať utečenca môže mať za následok aplikáciu článku 3 Dohovoru a tak založiť zodpovednosť štátu podľa Dohovoru, ak existujú podstatné dôvody predpokladať, že vydaním bude utečenec čeliť reálnemu riziku, že bude v dožadujúcej krajine podrobený mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Založenie tejto zodpovednosti nevyhnutne zahŕňa posúdenie podmienok dožadujúcej krajiny, či sú v rozpore s článkom 3 Dohovoru. Jednako nejde o posúdenie alebo stanovenie zodpovednosti prijímajúcej krajiny či už podľa medzinárodného práva, na základe Dohovoru alebo iným spôsobom. Ak možno hovoriť o nejakej zodpovednosti na základe Dohovoru, ide o zodpovednosť vydávajúceho zmluvného štátu z dôvodu konania, ktorého dôsledkom je vystavenie osoby nedovolenému zaobchádzaniu.

B. Aplikácia článku 3 Dohovoru na konkrétne okolnosti prípadu

92. Konanie o vydanie sťažovateľa v Spojenom kráľovstve bolo ukončené, minister vnútra podpísal príkaz nariaďujúci vydanie sťažovateľa orgánom Spojených štátov (pozri odsek 24). Toto rozhodnutie, aj keď ešte nevykonané, sa ho priamo dotýka. Preto treba na základe uvedených princípov stanoviť, či predvídateľné dôsledky návratu p. Soeringa do Spojených štátov sú také, že sa môžu týkať aplikácie článku 3 Dohovoru. Toto skúmanie sa musí v prvom rade sústrediť na to, či je p. Soering vystavený reálnemu riziku, že bude vo Virginii odsúdený na trest smrti, pretože existencia zdroja údajného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu menovite „fenomén celý smrti“ závisí od uloženia trestu smrti. Len v prípade kladnej odpovede na túto otázku Súd preverí, či by vystavenie „fenoménu celý smrti“ za okolností prípadu sťažovateľa znamenalo zaobchádzanie alebo trest v rozpore s článkom 3 Dohovoru.

1. Posúdenie otázky, či je sťažovateľ vystavený reálnemu riziku odsúdenia na trest smrti a tým aj „fenoménu celý smrti“

93. Vláda Spojeného kráľovstva na rozdiel od vlády Spolkovej republiky Nemecko, Komisie a sťažovateľa nesúhlasila s tým, že riziko trestu smrti dosahuje dostatočnú úroveň pravdepodobnosti, aby článok 3 Dohovoru prichádzal v tomto prípade do úvahy. Uviedla štyri dôvody.

Po prvé sťažovateľ nepriznal svoju vinu, čo je doložené výsluchom nemeckého vyšetrovateľa, kde poprel akýkoľvek úmysel zabiť (pozri odsek 16).

Po druhé zatiaľ boli proti nemu vznesené len vyvrátiteľné dôkazy. Konkrétne podľa názoru vlády Spojeného kráľovstva je psychiatrická správa (pozri odsek 21) nejednoznačná v tom, či p. Soering trpel chorobou mysle dostatočnou na jeho uznanie za duševne chorého podľa práva štátu Virginia (pozri odsek 50).

Po tretie aj keby bol p. Soering usvedčený z vraždy, nemožno z toho usudzovať, že pri uplatnení svojej voľnosti rozhodovania porota odporučí, sudca schváli a Najvyšší súd Virginie potvrdí uloženie trestu smrti (pozri odseky 42 – 47 a 52). Vláda Spojeného kráľovstva poukázala na výskyt dôležitých poľahčujúcich okolností, akými sú vek sťažovateľa, jeho duševný stav v čase spáchania trestného činu a bezúhonnosť v minulosti, ktoré musí porota a potom aj sudca vziať do úvahy pri konaní o treste smrti (pozri odseky 42 – 47 a 51).

Po štvrté ubezpečenie získané od Spojených štátov musí podstatne znížiť riziko uloženia alebo vykonania trestu smrti (pozri odseky 20, 37 a 69).

Štátny zástupca jednako na verejnom pojednávaní vyjadril za svoju vládu, že ak by bol p. Soering vydaný do Spojených štátov, je tu „isté riziko“, ktoré je „väčšie než iba nepatrné“, že trest smrti bude uložený.

94. Ako sám sťažovateľ zdôraznil, priznal sa americkým a britským policajtom a dvom psychiatrom k účasti na zavraždení Haysomovcov, aj keď pri výsluchu vedenom nemeckým vyšetrovateľom priznanie odvolal (pozri odseky 13, 16 a 21). Nie je v záujme Európskeho súdu prisvojovať si úlohu súdov Virginie stanovením, či by uznanie duševnej choroby bolo alebo nebolo prípustné na základe existujúcej psychiatrickej správy. Vláda Spojeného kráľovstva je presvedčená, že sa nemožno domnievať, že by bol p. Soering s určitosťou alebo aj pravdepodobne usvedčený z vraždy (pozri odseky 13 *in fine* a 40). Napriek tomu, ako štátny zástupca pripustil na verejnom pojednávaní, je tu „významné riziko“, že by sťažovateľ mohol byť takto usvedčený.

95. Podľa práva štátu Virginia, prv než môže byť rozsudok smrti vynesený, musí obžaloba bezpochyby preukázať existenciu aspoň jednej z dvoch zákonom stanovených priťažujúcich okolností, ktorými sú nebezpečnosť do budúcnosti alebo ohavnosť (pozri odsek 43). V tejto súvislosti hrozná a brutálna okolnosť zabitia (pozri odsek 12) by pravdepodobne hovorili proti sťažovateľovi, vzhľadom na precedентné právo stanovujúce „ohavnosť“ trestného činu (pozri odsek 43). Poľahčujúce okolnosti samé osebe bezpochyby znižujú pravdepodobnosť uloženia trestu smrti. Nie menej ako štyri z piatich poľahčujúcich okolností výslovne uvedených v Zákonníku Virginie možno preukázateľne uplatniť v prípade p. Soeringa. Týmito poľahčujúcimi okolnosťami sú bezúhonnosť, skutočnosť, že v čase spáchania trestného činu bol obžalovaný v silnom psychickom a citovom rozrušení, skutočnosť, že v čase spáchania trestného činu boli podstatne znížené schopnosti obžalovaného posúdiť trestnosť svojho konania alebo ovládať svoje konanie v súlade so zákonmi a vek obžalovaného (pozri odsek 45).

96. Na tieto rozličné prvky argumentujúce za alebo proti uloženiu trestu smrti sa treba pozeráť v svetle postoja žalujúcich orgánov.

97. Štátny žalobca okresu Bedford štátu Virginia p. Updike, ktorý je zodpovedný za vedenie obžaloby proti sťažovateľovi potvrdil, že „ak by bol p. Soering usvedčený z trestného činu vraždy tak, ako bol obžalovaný ... urobí sa v mene Spojeného kráľovstva vyhlásenie pre sudcu, že želaním Spojeného kráľovstva je, aby trest smrti nebol uložený alebo vykonaný“ (pozri odsek 20). Súd poznamenáva, tak ako sudca Lloyd na Obvodnom súde (pozri odsek 22), že tento sľub neodzrkadľuje znenie článku IV zmluvy o vydávaní medzi Spojeným kráľovstvom a Spojenými štátmi z roku 1972, ktorý hovorí o „dostatočných zárukách dožadovanej krajine, že trest smrti nebude vykonaný“ (pozri odsek 36). Avšak obžaloba z trestného činu je štátnou a nie federálnou žalobou a teda podlieha jurisdikcii štátu Virginia. Dôsledkom toho je, že štátnemu žalobcovi nemôže ani štátny ani federálny úrad uložiť príkaz, aby sľúbil viac. Súd Virginie ako orgány spravodlivosti sa nemôžu vopred zaviazáť aké rozhodnutie na základe dôkazov prijímá a guvernér štátu Virginia z politických dôvodov nemôže sľúbiť, že neskôr využije svoju právomoc zmierniť trest smrti (pozri odseky 58 – 60 a 69).

Sľub p. Updika je najlepšou „zárukou“ akú mohlo Spojené kráľovstvo za daných okolností získať od federálnej vlády Spojených štátov. Podľa vyhlásenia ministra vnútra v parlamente v roku 1987 akceptovanie sľubov za takýchto podmienok „znamená, že úrady Spojeného kráľovstva vydajú utečenca alebo sú pripravené poslať občana, aby bol súdený pred americkým súdom za predpokladu, že trest smrti nebude vykonaný ... Bola by to zásadná rana pre dohody o vydávaní medzi našimi krajinami, keby bol trest smrti vykonaný na osobe, ktorá bola vydaná za týchto okolností“ (pozri odsek 37). Účinnosť takéhoto sľubu však dosiaľ nebola overená.

98. Sťažovateľ tvrdil, že vyhlásenie týkajúce sa prianí cudzej vlády nebude prijateľnou právnou skutočnosťou podľa Zákonníka Virginie alebo, ak aj bude prijateľnou, bude bez vplyvu na sudcu.

Akýkoľvek je stav podľa práva a praxe Virginie (pozri odseky 42, 46, 47 a 69) a nehľadiac na diplomatický kontext vydávacích vzťahov medzi Spojeným kráľovstvom a Spojenými štátmi, nemožno objektívne povedať, že sľub informovať sudcu v štádiu konania o prianí Spojeného kráľovstva vylučuje riziko uloženia trestu smrti. Štátny žalobca sa na základe nezávislého výkonu svojej funkcie rozhodol, že bude trvať na požadovaní trestu smrti, pretože dôkazy podľa jeho vyšetrovaní podporujú takýto postup (pozri odsek 20 *in fine*). Ak štátny orgán so zodpovednosťou vyšetrovať trestný čin zaujme také pevné stanovisko, je sotva možné, aby Súd konštatoval, že neexistujú podstatné dôvody veriť tomu, že sťažovateľ čelí reálnemu riziku odsúdenia na trest smrti a preto riziku zažitia „fenoménu celý smrti“.

99. Súd preto dospel k záveru, že pravdepodobnosť obávaného vystavenia sťažovateľa „fenoménu cely smrti“ sa ukázala taká, že článok 3 Dohovoru prichádza v tomto prípade do úvahy.

2. Posúdenie otázky, či za daných podmienok riziko vystavenia „fenoménu cely smrti“ by znamenalo, že vydaním by bol porušený článok 3 Dohovoru.

a) Všeobecné úvahy

100. Podľa judikatúry Súdu zlé zaobchádzanie vrátane trestania musí dosiahnuť minimálnu úroveň krutosti, aby naň bolo možné aplikovať článok 3 Dohovoru. Stanovenie tohto minima je podľa povahy vecí relatívne. Závisí od všetkých okolností daného prípadu, akými sú povaha a súvislosti zaobchádzania alebo trestu, spôsob a postup pri jeho výkone, dĺžka trvania, fyzické a duševné účinky a v niektorých prípadoch pohlavie, vek a zdravotný stav obete (pozri rozsudok Írsko proti Spojenému kráľovstvu, séria A, č. 25, str. 65, odsek 162 a rozsudok Tyrer z 25. apríla 1978, séria A, č. 26, str. 14 – 15, odseky 29 a 30).

Súd považuje zaobchádzanie tak za „neľudské“, pretože bolo vopred premyslené, uskutočňovalo sa hodiny a „spôsobilo, ak nie telesné zranenia, tak prinajmenšom silné fyzické a duševné utrpenie“, ako aj za „ponižujúce“, pretože „ako také vzbudilo u obetí pocity strachu, úzkosti a menejcennosti a bolo schopné urážať a ponížiť ich s možnosťou narušenia ich fyzickej a morálnej odolnosti“ (pozri rozsudok Írsko proti Spojenému kráľovstvu, str. 66, odsek 167). Aby bolo možné pokladať trest alebo zaobchádzanie za „neľudské“ alebo „ponižujúce“, musí sa utrpenie alebo poníženie odlišovať od normálnej úrovne poníženia, ktorá je vlastná každému trestaniu (pozri už spomínaný rozsudok Tyrer). V tejto súvislosti sa význam neprikladá len spôsobenej fyzickej bolesti, ale v prípadoch, keď vykonanie trestu má značný odklad, aj duševnému utrpeniu odsúdenej osoby, spočívajúce v očakávaní násillia, ktoré má byť na nej vykonané.

101. Trest smrti je dovolený za určitých okolností uvedených v článku 2 ods. 1 Dohovoru, ktorý znie:

„Právo každého na život je chránené zákonom. Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života okrem výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po uznaní vinným za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest.“

Vzhľadom na toto znenie, sťažovateľ nepoukázal na to, že by trest smrti ako taký bol porušením článku 3 Dohovoru. Takisto ako obe vlády súhlasil s Komisiou, že vydanie osoby do štátu, kde je riziko trestu smrti, samo osebe nezakladá spornú otázku podľa článku 2 alebo článku 3 Dohovoru. Na druhej strane Amnesty International v svojom písomnom vyjadrení (pozri odsek 8) argumentovala, že vyvíjajúce sa normy v západnej Európe týkajúce sa existencie a používania trestu smrti vyžadujú, aby sa trest smrti považoval za neľudský a ponižujúci trest v zmysle článku 3 Dohovoru.

102. Samozrejme „Dohovor je živým nástrojom, ktorý ... sa musí interpretovať v svetle súčasných podmienok“ a pri určovaní, či dané zaobchádzanie alebo trest sa má považovať za neľudský alebo ponižujúci podľa článku 3 Dohovoru, „Súd však nemôže inak, ako byť v tejto oblasti ovplyvnený vývojom a bežne uznanými kritériami v trestnom konaní členských štátov Rady Európy“ (pozri rozsudok Tyrer, séria A, č. 26, str. 15 – 16, odsek 31). Trest smrti *de facto* v čase mieru v zmluvných štátoch Do-

hovoru neexistuje. V niektorých zmluvných štátoch, ktoré si trest smrti ponechávajú v svojom právnom systéme pre niektoré trestné činy spáchané v čase mieru sa trest smrti, aj keď je niekedy uložený, v súčasnosti nevykonáva. Táto „všeobecná zhoda v právnych systémoch západnej Európy, že trest smrti nie je za bežných okolností, konzistentný s regionálnymi normami spravodlivosti“ použijúc slová Amnesty International sa odráža v Protokole č. 6 Dohovoru, ktorý obsahuje zákaz trestu smrti v čase mieru. Protokol č. 6 Dohovoru bol otvorený na podpis v apríli 1983, čo v praxi Rady Európy naznačuje neexistenciu námietok ktoréhokoľvek členského štátu organizácie; Protokol nadobudol platnosť v marci 1985 a doteraz bol ratifikovaný trinástimi zmluvnými štátmi Dohovoru, medzi nimi však nebolo Spojené kráľovstvo.

Či tieto zmeny majú za následok zahrnutie trestu smrti ako takého pod zákaz zlého zaobchádzania podľa článku 3 Dohovoru, treba stanoviť na základe princípov upravujúcich interpretáciu Dohovoru.

103. Dohovor je nevyhnutné interpretovať ako celok a článok 3 musí byť preto chápaný v súlade s ustanoveniami článku 2 Dohovoru (pozri *mutatis mutandis* rozsudok Klass a ďalší zo 6. septembra 1978, séria A, č. 28, str. 31, odsek 68). Na základe toho zrejme nemôže byť článok 3 Dohovoru myslený navrhovateľmi Dohovoru tak, aby zahŕňal všeobecný zákaz trestu smrti, pretože by to anulovalo jasné znenie článku 2 ods. 1 Dohovoru.

Ďalšiu prax v trestnom konaní štátov vo forme všeobecného zákazu trestu smrti možno považovať za potvrdenie súhlasu zmluvných štátov s odstránením výnimky zabezpečenej článkom 2 ods. 1 Dohovoru a teda na odstránenie textového obmedzenia v rozsahu evolutívnej interpretácie článku 3 Dohovoru. Avšak Protokol č. 6 ako následná písomná zmluva ukazuje, že úmyslom zmluvných štátov v roku 1983 bolo prijať bežným spôsobom zmenu textu s cieľom zaviesť nový záväzok na odstránenie trestu smrti v čase mieru a čo viac, urobiť tak na základe dobrovoľnosti umožňujúc každému štátu vybrať si vhodný okamih na prevzatie tohto záväzku. Za týchto podmienok, napriek špecifickému charakteru Dohovoru (pozri odsek 87) článok 3 nemožno interpretovať ako všeobecne zakazujúci trest smrti.

104. To však neznamená, že okolnosti týkajúce sa trestu smrti nemôžu byť nikdy dôvodom na posúdenie podľa článku 3 Dohovoru. Spôsob, akým je trest smrti uložený alebo vykonaný, osobné pomery odsúdenej osoby a neprimeranosť k závažnosti spáchaného trestného činu, ako aj podmienky väzby pri čakaní na vykonanie trestu sú príkladmi faktorov spôsobilých umožniť aplikáciu článku 3 Dohovoru pre takéto zaobchádzanie alebo trest. Dnešný postoj zmluvných štátov k trestu smrti je dôležitý pre stanovenie, či bola prekročená prípustná úroveň utrpenia alebo poníženia.

b) Osobitné okolnosti

105. Sťažovateľ uviedol, že okolnosti, ktorým by bol vystavený v dôsledku realizácie rozhodnutia ministra vnútra vydať ho do Spojených štátov, konkrétne „fenoménu cely smrti“, by predstavovali také závažné zaobchádzanie, že by jeho vydanie bolo v rozpore s článkom 3 Dohovoru. Konkrétne uviedol najmä zdržanie počas odvolacieho a preskúmacieho konania, ktoré nasledujú po uložení trestu smrti. Počas tohto zdržania by bol vystavený rastúcemu napätiu a psychologickému traumatu. Skutočnosť, ako sťažovateľ povedal, že sudca alebo porota nie sú pri rozhodovaní povinní zobrať do úvahy vek obžalovaného a duševný stav v čase spáchania trestného činu. Ďalej extrémne podmienky jeho budúceho väzenia v nápravno-výchovnom zariadení v Mecklenburgu, v ktorom očakáva, že pre jeho vek, farbu pleti a štátnu príslušnosť bude obeťou násilia a sexuálneho zneužitia, ako aj stála vidina samotného vy-

konania rozsudku vrátane spôsobu popravy. Takisto sa opierať o možnosť vydania alebo vyhostenia do Spolkovej republiky Nemecko, voči ktorej by nenamietal, čím chcel zdôrazniť disproporcionalitu rozhodnutia ministra vnútra.

Vláda Spolkovej republiky Nemecko zaujala stanovisko, že berúc do úvahy spolu všetky okolnosti, zaobchádzanie, ktoré by čakalo sťažovateľa vo Virginii, by prekročilo zaobchádzanie nevyhnutne spojené s uložením a vykonaním trestu smrti a bolo by „neľudské“ v zmysle článku 3 Dohovoru.

Na druhej strane Komisia vyjadrila záverom názor, že stupeň krutosti nevyhnutný pre aplikáciu článku 3 Dohovoru by nebol dosiahnutý.

Vláda Spojeného kráľovstva zdieľala tento názor. Zvlášť spochybňovala veľa faktických tvrdení sťažovateľa týkajúcich sa podmienok odsúdeného na trest smrti v Mecklenburgu a osud, ktorý ho tam očakával.

i. Dĺžka väzenia pred vykonaním popravy

106. Doba, ktorú odsúdený väzeň môže očakávať, že strávi v cele smrti vo Virginii pred popravou, je priemerne šesť až osem rokov (pozri odsek 56). Táto dĺžka doby čakania na smrť, ako poznamenala Komisia a vláda Spojeného kráľovstva je do značnej miery závislá od toho, či väzeň využije všetky možnosti odvolania sa, ktoré mu ponúka právo štátu Virginia. Automatické odvolanie sa na Najvyšší súd Virginie netrvá za normálnych okolností viac ako šesť mesiacov (pozri odsek 52). Zostávajúci čas zodpovedá ďalším napadnutiam rozsudku zo strany väzňa v konaniach *habeas corpus* pred štátnymi aj federálnymi súdmi a sťažnostiam na Najvyšší súd Spojených štátov o preskúmanie rozhodnutí nižších súdov. S každým odvolacím stupňom dosiahne väzeň oddialenie výkonu popravy (pozri odseky 53 – 54). Opravné prostriedky v právnom systéme Virginie slúžia na zabezpečenie toho, aby trest smrti nebol uložený protizákonne alebo svojvoľne.

Jednako tak ako je nevyhnutný určitý časový odstup medzi vynesením rozsudku a jeho vykonaním, ak sú odsúdenej osobe poskytnuté možnosti odvolať sa, je rovnako vlastnosťou človeka lipnúť na živote a využiť všetky existujúce mechanizmy. Nech je akokoľvek dobre mienené a dokonca potenciálne užitočné zabezpečenie komplexu konaní po vynesení rozsudku vo Virginii, jeho dôsledkom je, že odsúdená osoba musí veľa rokov znášať podmienky v cele smrti, úzkosť a rastúce napätie života v stále prítomnom tieni smrti.

ii. Podmienky odsúdeného v cele smrti

107. Pokiaľ ide o podmienky v nápravno-výchovnom zariadení v Mecklenburgu, kde možno očakávať, že bude sťažovateľ väznený v prípade odsúdenia na trest smrti, Súd sa opiera o skutočnosti, ktoré neboli vládou Spojeného kráľovstva popreté bez toho, aby považoval za nevyhnutné stanoviť spoľahlivosť ďalších údajov uvedených sťažovateľom, najmä pokiaľ ide o riziko homosexuálneho zneužitia a fyzické útoky väzňov v cele smrti (pozri odsek 64).

Prísnosť väzenského režimu v Mecklenburgu ako aj dohľad (legislatívny, súdny a administratívny) a služby (lekárske, právne a sociálne) poskytované väzňom, sú v tomto rozsudku podrobne popísané (pozri odseky 61 – 63 a 65 – 68). V tejto súvislosti vláda Spojeného kráľovstva upriamila pozornosť na nevyhnutnú požiadavku špeciálnej bezpečnosti väzňov odsúdených na trest smrti za vraždu. Hoci by to moh-

lo byť v princípe ospravedlniteľné, krutosť špeciálneho režimu, aký je v cele smrti v Mecklenburgu, je založená na skutočnosti, že väzni sú tomuto režimu vystavení dlhú dobu trvajúcu priemerne šesť až osem rokov.

iii. Vek a duševný stav sťažovateľa

108. V čase vraždy mal sťažovateľ len 18 rokov a existuje psychiatrická správa, ktorá ako taká nebola spochybnená a v ktorej sa uvádza, že sťažovateľ „trpel duševnou poruchou ... ktorá značne znížila jeho zodpovednosť za svoje činy“ (pozri odseky 11, 12 a 21).

Na rozdiel od článku 2 Dohovoru článok 6 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966 a článok 4 Amerického dohovoru o ľudských právach výslovne zakazujú uloženie trestu smrti osobám mladším ako 18 rokov v čase spáchania trestného činu. Odhliadnuc od toho, či je alebo nie je takýto zákaz obsiahnutý v stručnom a všeobecnom znení článku 2 Európskeho dohovoru, jeho explicitné vyjadrenie v iných, neskorších medzinárodných dokumentoch, ktoré boli ratifikované veľkým počtom zmluvných štátov Európskeho dohovoru prinajmenšom naznačuje ako všeobecný princíp, že mladý vek osoby je okolnosťou, ktorá je schopná spolu s inými, otvoriť otázku kompatibility článku 3 Dohovoru s opatreniami spojenými s trestom smrti.

V súlade s judikatúrou Súdu (ako to je zhrnuté v odseku 100) zaobchádzanie s duševne narušenou osobou má rovnaký efekt pre aplikáciu článku 3.

109. Právo štátu Virginia, ako zdôraznila vláda Spojeného kráľovstva a Komisia, určite neignoruje tieto dva faktory. Podľa Zákonníka Virginie treba brať ohľad na duševnú poruchu u obžalovaného, buď ako na úplnú prekážku pre odsúdenie, ak je posúdená ako duševná choroba, alebo podobne ako pri veku, ako na poľahčujúcu okolnosť (pozri odseky 44 – 47 a 50 – 51). Okrem toho chudobný obžalovaný z vraždy má právo na menovanie kvalifikovaného experta pre duševné choroby, aby pomáhal pri príprave jeho návrhov v konaní o treste smrti (pozri odsek 51). Ustanovenia Zákonníka Virginie bezpochyby slúžia, ako konštatovali americké súdy, na zamedzenie svojvoľného uloženia trestu smrti a na dôkladné preskúmanie voľnosti rozhodovania (pozri odsek 48). Tieto ustanovenia však neodstraňujú význam veku a duševného stavu vo vzťahu k akceptovateľnosti „fenoménu celej smrti“ pre jednotlivca odsúdeného na smrť podľa článku 3 Dohovoru.

Aj keď nie je náplňou práce tohto Súdu prejudikovať trestnú zodpovednosť a príslušný rozsudok, vek sťažovateľa v čase spáchania trestného činu a jeho vtedajší duševný stav, ako je uvedené v psychiatrickej správe treba vziať do úvahy ako podporné faktory vedúce v jeho prípade k aplikovateľnosti článku 3 Dohovoru.

iv. Možnosť vydania do Spolkovej republiky Nemecko

110. Pre vládu Spojeného kráľovstva a väčšinu Komisie možnosť vydania alebo vyhostenia sťažovateľa, aby čelil súdnemu procesu v Spolkovej republike Nemecko (pozri odseky 16, 19, 26, 38 a 71 – 74), kde bol trest smrti zrušený Ústavou (pozri odsek 72), nie je teraz podstatná. Každý iný postup predložený vládou Spojeného kráľovstva, by viedol k „dvojitému štandardu“ vyžadujúcemu ochranu podľa Dohovoru vydaným osobám, ktoré si môžu vybrať z dvoch štátov, ale odopierajúcemu túto ochranu ostatným.

Toto tvrdenie nie je zanedbateľné. Ďalej Súd nemôže prehliadnuť ani hroznú povahu vražd, pre ktoré je p. Soering žalovaný alebo opodstatnenú a užitočnú úlohu dohôd o vydávaní v boji so zločinnosťou. Dôvod, pre ktorý sa má odovzdať p. Soeringa do Spojených štátov uskutočniť v súlade so Zmluvou o vydávaní medzi Spojeným kráľovstvom a Spojenými štátmi, je bezpochyby oprávnený. Avšak poslať p. Soeringa, aby bol súdený vo vlastnej krajine, by odstránilo nebezpečenstvo nepotrestania zločincov na úteku ako aj riziko intenzívneho a dlhotrvajúceho utrpenia počas čakania na vykonanie rozsudku smrti. Ide teda o závažnú okolnosť na posúdenie veci podľa článku 3 Dohovoru, v ktorom ide o hľadanie nevyhnutnej prijateľnej rovnováhy záujmov a o proporcionalitu rozhodnutia o vydaní v konkrétnom prípade (pozri odseky 89 a 104).

c) Záver

111. Žiaden väzeň odsúdený na trest smrti sa nemôže vyhnúť určitému zdržaniu medzi uložením a vykonaním rozsudku, ako aj prežitiu silného tlaku v podmienkach prísneho uväznenia. Demokratický charakter právneho systému Virginie a pozitívne črty súdneho a odvolacieho konania v tomto štáte sú nespochybniteľné. Súd súhlasí s Komisiou, že mechanizmus spravodlivosti, ktorému by bol sťažovateľ vystavený v Spojených štátoch, nie je sám osebe ani svojvoľný ani neprimeraný, ale skôr rešpektuje zásady právneho štátu a poskytuje obžalovanému nie bezvýznamné procesné záruky. Pri čakaní na trest smrti sú väzňom na pomoc k dispozícii rôzne prostriedky, hlavne psychologické a psychiatrické služby (pozri odsek 65).

Podľa názoru Súdu však vzhľadom na veľmi dlhý čas strávený v cele smrti v extrémnych podmienkach, kde je stále prítomná úzkosť z očakávaného vykonania trestu smrti, a vzhľadom na osobné pomery sťažovateľa, najmä jeho vek a duševný stav v čase spáchania trestného činu, vydanie sťažovateľa do Spojených štátov by ho vystavilo reálnemu riziku zaobchádzania, ktoré by prekračovalo medze stanovené článkom 3 Dohovoru. Ďalšou dôležitou okolnosťou je, že v tomto prípade by mohol byť zákonný účel vydania dosiahnutý iným spôsobom, ktorý by nezahŕňal utrpenie tak výnimočnej intenzity alebo trvania.

Preto rozhodnutie ministra vnútra vydať sťažovateľa do Spojených štátov by v prípade jeho vykonania bolo porušením článku 3 Dohovoru.

Tieto závery v žiadnom prípade nespochybňujú dobrú vieru vlády Spojeného kráľovstva, ktorá od začiatku konania demonštrovala svoju pripravenosť dodržať záväzky vyplývajúce z Dohovoru, po prvé odložením vydania sťažovateľa orgánom Spojených štátov v súlade s predbežnými opatreniami inštitúcií Dohovoru a po druhé postúpením prípadu Súdu na rozhodnutie (pozri odseky 1, 4, 24 a 77).

II. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 6 DOHOVORU

A. Trestné konanie v Spojených štátoch

112. Sťažovateľ uviedol, že pretože vo Virginii neexistuje bezplatná právna pomoc pre konanie pred federálnymi súdmi (pozri odsek 57), po návrate do Spojených štátov by nebol schopný si zabezpečiť právne zastúpenie tak, ako to vyžaduje článok 6 odsek 3 písm. c) Dohovoru, ktorý znie:

„Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

...

obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;“

...

Komisia vyslovila názor, že zamýšľané vydanie sťažovateľa nemôže viesť k zodpovednosti vlády Spojeného kráľovstva podľa článku 6 odsek 3 písm. c) Dohovoru. Vláda Spojeného kráľovstva súhlasila s touto analýzou a alternatívne uviedla, že tvrdenia sťažovateľa boli chybné.

113. Právo na spravodlivý proces v trestnom konaní, ako je zahrnuté v článku 6 Dohovoru zastáva významné miesto v demokratickej spoločnosti (pozri *inter alia* rozsudok Colozza z 12. februára 1985, séria A, č. 89, str. 16, ods. 32). Súd nevylučuje, že rozhodnutie o vydaní by mohlo výnimočne spadať pod článok 6 Dohovoru za okolností, keď by utečenec bol vystavený utrpeniu alebo by riskoval vystavenie výrazne nespravodlivému súdnemu konaniu v prijímajúcej krajine. Avšak fakty tohto prípadu neodhaľujú takéto riziko. Preto nevzniká problém podľa článku 6 odsek 3 písm. c).

B. Konanie o vydanie v Anglicku

114. Sťažovateľ ďalej tvrdil, že odmietnutím Magistrátneho súdu pri konaní o vydanie vziať do úvahy jeho psychický stav (pozri odsek 21) boli porušené odseky 1 a 3 písm. d) článku 6 Dohovoru, ktoré ustanovujú:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, ... prejednaná ... súdom ... ktorý rozhodne o ... oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

...

3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

...

vyslúchať alebo dať vyslúchať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov v svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe;“

115. Ako zdôraznil zástupca Komisie, táto sťažnosť nebola Komisii predložená. Požiadavky, ktoré sťažovateľ uviedol v súvislosti s tým, že psychiatrickej správe sa nepriložila potrebná váha, boli predložené v spojení s článkom 3 Dohovoru a boli obmedzené na konečné rozhodnutie ministra vnútra vydať ho do Spojených štátov. Sťažovateľ neformuloval žiadne sťažnosti podľa článku 6, článku 3 alebo článku 13 Dohovoru týkajúce sa rozsahu alebo na priebehu súdneho konania pred Magistrátnym súdom. Nové tvrdenie o porušení článku 6 Dohovoru nepredstavuje len ďalší právny výklad alebo argumentáciu, ale novú a samostatnú sťažnosť nepatriacu do rozsahu tohto prípadu, ktorý je ohraničený rozhodnutím Komisie o prijateľnosti (pozri *inter alia* rozsudok Schiesser zo 4. decembra 1979, séria A, č. 34, str. 17, ods. 41 a rozsudok Johnston a iní z 18. decembra 1986, séria A, č. 112, str. 23, ods. 48).

Preto Súd nemá právomoc zaoberať sa touto otázkou.

III. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 13

116. Nakoniec sťažovateľ tvrdil, že bol porušený článok 13 Dohovoru, ktorý ustanovuje:

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností“.

Podľa jeho názoru nemal účinné prostriedky nápravy v Spojenom kráľovstve z hľadiska jeho sťažnosti podľa článku 3 Dohovoru. Väčšina Komisie dospela k rovnakému záveru. Vláda Spojeného kráľovstva však nesúhlasila, argumentujúc tým, že za okolností tohto prípadu sa nedá aplikovať článok 13 Dohovoru alebo alternatívne, že súhrn prostriedkov nápravy poskytnutý vnútroštátnym právom bol dostatočný.

117. Podľa nálezu Súdu týkajúceho sa článku 3 Dohovoru (pozri odsek 111) sťažnosť sťažovateľa podľa tohto článku nemožno považovať ani za nezlučiteľnú s ustanoveniami Dohovoru ani ako spochybňujúcu jeho princípy (pozri *inter alia* rozsudok Boyle a Rice z 27. apríla 1988, séria A, č. 131, str. 23, ods. 52).

Vláda Spojeného kráľovstva však tvrdila, že článok 13 Dohovoru nemožno aplikovať na okolnosti tohto prípadu, pretože ide o splnenie podmienok zmluvy medzi Spojeným kráľovstvom a Spojenými štátmi a tiež preto, že údajné porušenie ustanovenia je v rovine predpokladu.

Súd nepovažuje za nevyhnutné osobitne sa zaoberať týmito dvoma námietkami aplikovateľnosti, pretože dospel k záveru, že požiadavky článku 13 Dohovoru neboli porušené.

118. Vláda Spojeného kráľovstva poukázala na súhrn prostriedkov nápravy poskytovaných v súdnych konaniach pred Magistrátnym súdom, sťažnosť pre *habeas corpus* a návrh na súdne preskúmanie (pozri odseky 21 – 23, 32 – 33 a 35).

119. Súd najprv preverí proces súdneho preskúmania, pretože ide o základný prostriedok proti výkonu rozhodnutia o vyhostení, ak sa takéto rozhodnutie prijalo.

Sťažovateľ aj Komisia boli toho názoru, že rozsah súdneho preskúmania bol príliš úzky na to, aby umožnil súdom zvážiť podstatu sťažnosti, ktorú sťažovateľ podal v kontexte s článkom 3 Dohovoru. Sťažovateľ ďalej tvrdil, že nedostatok súdnej právomoci na vydanie predbežného zákazu voči štátu bol ďalším dôvodom považovať súdne preskúmanie za neúčinný prostriedok nápravy.

120. Článok 13 Dohovoru zaručuje dostupnosť prostriedkov nápravy na vnútroštátnej úrovni tak, aby sa presadila podstata práv a slobôd zakotvených v Dohovore. Zabezpečenie týchto práv a slobôd môžu štáty v svojom právnom poriadku realizovať v akejkolvek forme (pozri už spomenutý rozsudok Boyle a Rice, séria A, č. 131, str. 23, ods. 52). Zmyslom článku 13 Dohovoru je teda požadovať zabezpečenie vnútroštátnych prostriedkov nápravy umožňujúcich príslušnému „národnému orgánu“ zaoberať sa podstatou príslušnej sťažnosti podľa Dohovoru, ako aj priznaním primeranej nápravy [pozri *inter alia* rozsudok Silver a iní z 25. marca 1983, séria A, č. 61, str. 42, ods. 113, písm. a)].

121. V preskúmaacom konaní môže súd rozhodnúť o tom, že exekutíva nezákonne uplatnila voľnosť konania na základe toho, že išlo o konanie nedovolené, iracionálne alebo procesne nesprávne (pozri odsek 35). V prípade vydania do cudziny by test „iracionality“ na základe tzv. „wednesburských zásad“ spočíval v tom, že žiaden rozumný minister vnútra by bezdôvodne nevyhotovil príkaz na vydanie za okolností

tohto prípadu. Podľa vlády Spojeného kráľovstva by súd mal právomoc anulovať namietané rozhodnutie poslať utečenca do krajiny, v ktorej existuje vážne nebezpečenstvo neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania, ak by za všetkých okolností prípadu bolo rozhodnutie také, aké by rozumný minister vnútra neurobil. Aj keď Dohovor nie je považovaný za súčasť práva Spojeného kráľovstva, Súd je spokojný s tým, že anglické súdy môžu preskúmať „racionálnosť“ rozhodnutia o vydaní na základe druhu okolností, na ktoré sa odvolával p. Soering pri konaní pred inštitúciami Dohovoru v kontexte s článkom 3.

122. P. Soering podal návrh na súdne preskúmanie zároveň s návrhom na *habeas corpus* a stretol sa s nepriaznivou odozvou sudcu Lloyd v otázke „iracionality“ (pozri odsek 22). Sudca Lloyd však vysvetlil, že návrh zamietol, lebo bol predčasný. Súdy majú právomoc až vtedy, keď minister skutočne rozhodol. Ďalej argumenty uvedené p. Soeringom boli bezpochyby tie isté ako tie, o ktoré sa opierať, keď zostavoval svoju sťažnosť na orgány Dohovoru podľa článku 3. Jeho advokát sa pred okresným súdom obmedzil na tvrdenie, že záruka Spojených štátov bola tak bezcenná, že žiaden rozumný minister vnútra ju nemohol považovať za dostačujúcu podľa zmluvy. To je argument, ktorý možno spájať s pravdepodobnosťou vykonania trestu smrti, ale nič nehovorí o kvalite zaobchádzania, ktoré by čakalo p. Soeringa po odsúdení na trest smrti, keď práve toto zaobchádzanie je podstatou jeho tvrdenia o neľudskom a ponižujúcom zaobchádzaní.

Neexistovalo nič, čo by mohlo p. Soeringovi zabrániť podať návrh na súdne preskúmanie vo vhodnom čase a argumentovať „wednesburskou iracionalitou“ na základe v podstate toho istého materiálu, ktorý uviedol pred inštitúciami Dohovoru v súvislosti s „fenoménom cely smrti“. Takýto návrh by umožnil „najstarostlivejšie preskúmanie“ s ohľadom na základnú povahu ľudského práva v danej veci (pozri odsek 35). Efektívnosť prostriedkov nápravy pre účely článku 13 Dohovoru nezávisí od pravdepodobnosti priaznivého výsledku pre p. Soeringa (pozri rozsudok Švédska odborová organizácia rušňovodičov zo 6. februára 1976, séria A, č. 20, str. 18, ods. 50) a tento Súd nebude uvažovať o tom, aké by bolo rozhodnutie anglických súdov.

123. Nedostatok právomoci anglických súdov uložiť predbežný zákaz štátu (pozri odsek 35 *in fine*) neznižuje podľa názoru Súdu efektívnosť súdneho preskúmania, pretože nič nenaznačuje, že by bol v praxi utečenec niekedy vydaný skôr, ako podal žalobu na okresný súd a predtým, ako by každé prípadné odvolanie bolo ukončené.

124. Súd dospel k názoru, že p. Soering mal podľa anglického práva k dispozícii účinný prostriedok nápravy v súvislosti s jeho sťažnosťou podľa článku 3 Dohovoru. Preto netreba skúmať zvyšné dva prostriedky nápravy na ktoré sa odvolávala vláda Spojeného kráľovstva.

Preto nebol porušený článok 13 Dohovoru.

IV. APLIKÁCIA ČLÁNKU 50

125. Podľa článku 50:

„Ak Súd zistí, že rozhodnutie alebo opatrenie súdneho orgánu alebo každého iného orgánu Vysokej zmluvnej strany je úplne alebo čiastočne v rozpore so záväzkami vyplývajúcimi z tohto Dohovoru a ak vnútroštátne právo tejto strany umožňuje len čiastočné odstránenie dôsledkov takého rozhodnutia alebo opatrenia, rozhodnutie Súdu prizná v prípade potreby poškodennej strane spravodlivé zadosťučinenie.“

P. Soering uviedol, keďže účelom jeho sťažnosti bolo zabezpečiť užívanie svojich práv zaručených Dohovorom, že spravodlivé zadostučinenie by sa dosiahlo efektívnym uplatnením rozhodnutia Súdu. Vyzval Súd, aby pomohol stranám prípadu poskytnutím pokynov v súvislosti s výkonom rozsudku.

Okrem toho uplatnil nárok na náklady a výdavky na zastúpenie v konaní, ktoré mu vznikli v súvislosti s žiadosťou úradov Spojených štátov amerických na vládu Spojeného kráľovstva o jeho vydanie. Tieto náklady a výdavky vyčíslil na 1 500 libier šterlingov a 21 000 libier šterlingov za odmeny právnikom za vnútroštátne konania a konanie v Štrasburgu, 2 067 libier šterlingov a 4 885,60 francúzskych frankov za cestovné a ubytovacie náklady právnikovi, keď vystupoval pred orgánmi Dohovoru a 2 185,50 libier šterlingov a 145 francúzskych frankov na rozličné drobné peňažné výdavky, čo spolu predstavuje sumu vo výške 26 752,80 libier šterlingov a 5 030,60 francúzskych frankov.

126. Zatiaľ nebol porušený článok 3 Dohovoru. Napriek tomu Súd dospel k názoru, že rozhodnutie ministra vnútra vydať sťažovateľa do Spojených štátov amerických v prípade jeho vykonania, by spôsobilo porušenie článku 3 Dohovoru, článok 50 sa teda musí aplikovať na skutočnosti tohto prípadu.

127. Súd sa domnieva, že jeho závery týkajúce sa článku 3 Dohovoru samé osebe predstavujú primerané spravodlivé zadostučinenie podľa článku 50 Dohovoru. Súd nie je Dohovorom oprávnený dať pokyny takého druhu, ako požadoval sťažovateľ (pozri *mutatis mutandis* rozsudok Dudgeon z 24. februára 1983, séria A, č. 59, str. 8, ods. 15). Podľa článku 54 Dohovoru zodpovednosť za dohľad nad výkonom rozsudku Súdu nesie Výbor ministrov Rady Európy.

128. Vláda Spojeného kráľovstva v princípe nepopierala požiadavku úhrady nákladov a výdavkov, ale upozornila, že ak Súd dospeje k záveru, že jedna alebo viac sťažností sťažovateľa na porušenie Dohovoru sú neodôvodnené, bolo by vhodné, aby Súd, rozhodujúc spravodlivo podľa článku 50, primerane znížil priznanú sumu (pozri rozsudok Le Compte, Van Leuven a De Meyere z 18. októbra 1982, séria A, č. 54, str. 10, ods. 21).

Základný záujem sťažovateľa a množstvo tvrdení všetkých zúčastnených strán bolo zameraných na sťažnosť podľa článku 3 Dohovoru a v tejto veci bol sťažovateľ úspešný. Preto Súd je toho názoru, že sťažovateľ má dostať náhradu nákladov a výdavkov v plnom rozsahu.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD JEDNOHLASNE

1. *Rozhodol*, že ak by sa vykonalo rozhodnutie ministra vnútra vydať sťažovateľa do Spojených štátov amerických, bol by porušený článok 3 Dohovoru;
2. *Rozhodol*, že v tom istom prípade by nebol porušený článok 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru;
3. *Rozhodol*, že nemá právomoc zaoberať sa sťažnosťou o porušení článku 6 ods. 1 a 3 písm. d) Dohovoru;
4. *Rozhodol*, že nebol porušený článok 13 Dohovoru;
5. *Rozhodol*, že Spojené kráľovstvo má zaplatiť sťažovateľovi, pokiaľ ide o náklady a výdavky 26 752,80 (dvadsaťšesťtisíc sedemstopäťdesiatdva britských libier a osemdesiat pencí) a 5 030,60 (päťtisíctridsať francúzskych frankov a šesťdesiat centimov) vrátane dane z pridanej hodnoty;
6. *Zamieta* zvyšok žaloby na spravodlivé zadostučinenie.

Vyhotovené v anglickom a francúzskom jazyku a vyhlásené na verejnom pojednávaní v Budove ľudských práv v Štrasburgu 7. júla 1989.

Rolv RYSSDAL
predseda

Herbert PETZOLD
zástupca tajomníka

V súlade s článkom 51 ods. 2 Dohovoru a pravidlom 52 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu je k tomuto rozsudku pripojený samostatný názor sudcu De Meyera.

R. R.

H. P.

SÚHLASNÝ NÁZOR SUDCU DE MEYERA

Vydanie sťažovateľa do Spojených štátov amerických by ho nielen vystavilo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Tým by bolo, a to predovšetkým, porušené jeho právo na život.

Skutočne najdôležitejšou otázkou v tomto prípade nie je „pravdepodobnosť obávaného vystavenia sťažovateľa fenoménu cely smrti“¹, ale veľmi jednoduchý fakt, že jeho život by bol vydaním do Spojených štátov ohrozený.

Druhá veta článku 2 ods. 1 Dohovoru, ako bol navrhnutý v roku 1950 uvádza, že „Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života okrem výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po uznaní viny za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest“.

Za okolností tohto prípadu vydanie sťažovateľa do Spojených štátov by ho vystavilo riziku odsúdenia na trest smrti a vykonania tohto trestu vo Virginii² za trestný čin, za ktorý sa tento trest podľa práva Spojeného kráľovstva neukladá³.

Keď je zaručené právo osoby na život, nemá žiaden dožiadaný štát právo dovoliť dožadujúcemu štátu urobiť to, čo dožiadaný štát sám urobiť nemôže.

Ak, tak ako v tomto prípade, vnútroštátne právo štátu nestanovuje trest smrti za daný trestný čin, štát nie je oprávnený dostať utečenca do položenia, v ktorom môže byť iným štátom pozbavený života za tento trestný čin.

Táto úvaha je dostatočným dôvodom, aby sa Spojenému kráľovstvu zabránilo vydať sťažovateľa do Spojených štátov.

Je tu aj niečo zásadnejšie.

Druhá veta článku 2 ods. 1 Dohovoru bola prijatá takmer pred štyridsiatimi rokmi za určitých historických okolností, krátko po II. svetovej vojne. Aj keď sa to môže zdať tak, že trest smrti je za istých okolností dovolený aj v čase mieru, nevyjadruje to súčasnú situáciu a je to prekonané rozvojom právneho vedomia a praxe⁴.

Takýto trest nie je v zhode so súčasným stavom európskej civilizácie.

Trest smrti *de facto* neexistuje v žiadnom zo zmluvných štátov Dohovoru⁵.

Jeho zákaz bol uznaný Výborom ministrov Rady Európy, keď bol v decembri 1982 prijatý a v apríli 1983 otvorený na podpis Protokol č. 6 k Dohovoru, ktorý do dnes podpísalo šesťnásť a ratifikovalo trinásť zmluvných štátov.

Žiadnej zmluvnej strane Dohovoru nemôže byť v tejto súvislosti, aj keď ešte neratifikovala Protokol č. 6, dovolené vydať akúkoľvek osobu, ak by tým táto osoba bola vystavená riziku popravy v dožadujúcom štáte.

Vydanie niekoho za týchto okolností by bolo nezlučiteľné s európskymi štandardmi spravodlivosti a v rozpore s verejným poriadkom Európy⁶.

Vydanie sťažovateľa Spojeným kráľovstvom do Spojených štátov by bolo zákonné len vtedy, ak by Spojené štáty poskytli absolútne záruky, že v prípade usvedčenia z trestného činu, z ktorého je obvinený, nebude popravený⁷.

Takéto záruky neboli, alebo nemôžu byť poskytnuté.

Federálna vláda Spojených štátov nie je schopná poskytnúť žiadne záruky za to, ako môžu alebo ako nemôžu rozhodnúť súdne a iné orgány štátu Virginia, prípadne čo môžu alebo nemôžu tieto orgány urobiť⁸.

V skutočnosti štátny žalobca zaoberajúci sa týmto prípadom má v úmysle požadovať trest smrti⁹ a guvernér Virginie nikdy nezmenil rozsudok smrti od roku 1977, kedy bol trest smrti obnovený¹⁰.

Za týchto okolností nemožno vôbec pochybovať, že vydaním sťažovateľa do Spojených štátov by bolo porušené jeho právo na život¹¹.

POZNÁMKY

¹ ods. 99 rozsudku

² ods. 40 rozsudku

³ ods. 27 rozsudku

⁴ pozri tiež článok 6 ods. 2 a 6 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a článok 4 ods. 2 a 3 Amerického dohovoru o ľudských právach. Znenie každého z týchto ustanovení, ktoré boli prijaté v roku 1966, resp. 1969, jasne odzrkadľuje vývoj právneho vedomia a praxe pokiaľ ide o všeobecný zákaz trestu smrti.

⁵ ods. 102 rozsudku

⁶ pozri *mutatis mutandis* rozsudok francúzskeho *Conseil d'etat* z 27. februára 1987 v prípade Fidan, Recueil Dalloz Sirey, 1987, str. 305 – 310

⁷ pozri rozsudok v prípade Fidan

⁸ ods. 97 rozsudku

⁹ ods. 20 rozsudku

¹⁰ ods. 60 rozsudku

¹¹ Tento názor sa zaoberá len tým, čo ja považujem za základné body. Len by som rád v krátkosti dodal, že a) nemôžem súhlasiť s prvým pododsekom odseku 86 alebo s odsekom 89, pretože tieto časti argumentácie Súdu ponechávajú priveľa priestoru pre neprijateľné porušovanie základných práv osôb, ktorých vydanie sa požaduje a b) s náležitou úctou k judikatúre Súdu by som rád spomenul moje skoršie výhrady týkajúce sa problémov v odseku 115, v prvom pododseku odseku 117 a v odseku 127 [pozri rozsudok W. proti Spojenému kráľovstvu z 8. júla 1987, séria A, č. 121 – A, str. 42, rozsudok Boyle a Rice z 27. apríla 1988, séria A, č. 131, str. 35 a rozsudok W. proti Spojenému kráľovstvu z 9. júna 1988 (článok 50 Dohovoru), séria A, č. 136 – C, str. 26].